

POSTANOWIENIE

Dnia 9 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Maria Grzelka

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku J. J.

przy uczestnictwie D. M.

o wpis hipoteki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 czerwca 2006 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego w G.

z dnia 14 kwietnia 2005 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wnioskodawca J. J. wniósł o wpisanie w dziale IV księgi wieczystej Kw [...] na swoją rzecz hipoteki przymusowej kaucyjnej do kwoty 100.000 zł na podstawie nakazu zapłaty z dnia 15 kwietnia 2003 r. Nieruchomość opisana w wymienionej księdze wieczystej stanowi własność dłużniczki D. M. Wnioskodawca wskazał w uzasadnieniu wniosku, że wynikająca z nakazu zapłaty kwota roszczenia głównego w wysokości 80.000 zł została już zabezpieczona hipoteką przymusową kaucyjną. Obecnie wnioskodawca domaga się zabezpieczenia taką samą hipoteką wynikających z opisanego nakazu zapłaty odsetek i kosztów postępowania od roszczenia głównego.

Sąd Rejonowy w W. dokonał w dniu 27 października 2004 r. w księdze wieczystej Kw 17346 wpisu przymusowej hipoteki kaucyjnej do kwoty 100.000 zł na rzecz J. J. zgodnie z wnioskiem i wskazaną podstawą wpisu w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 15 kwietnia 2003 r.

Apelację wniosła dłużniczka - właścicielka rzeczzonej nieruchomości.

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2005 r., oddalił apelację i zasądził od uczestniczki postępowania na rzecz wierzyciela kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie zachodzi *res iudicata*. W pierwszym przypadku wpis w księdze wieczystej z dnia 2 kwietnia 2004 r., dokonany na podstawie wniosku z dnia 11 marca 2004 r., zabezpieczał hipoteką roszczenie główne, tzn. kwotę 80.000 zł wynikającą z nakazu zapłaty. W pozostałym bowiem zakresie Sąd oddalił wniosek odnośnie odsetek ustawowych i kwoty 1.350 zł tytułem kosztów sądowych (postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 30 lipca 2004 r.). Powodem oddalenia wniosku w tym zakresie było naruszenie zasad wynikających z treści art. 104 u.k.w. oraz nieskapitalizowanie odsetek i niewskazanie maksymalnej kwoty zabezpieczenia obejmującej roszczenie główne, odsetki i koszty. Wniosek w przedstawionej sądowni odwoławczemu sprawie obejmuje swym żądaniem kwotę 100.000 zł stanowiącą zgodnie z art. 104 u.k.w. zabezpieczenie dla odsetek i kosztów postępowania, ale wskazanych jako łączna suma zabezpieczenia. W konkluzji Sąd Okręgowy

stwierdził, że w obu sprawach nie zachodzi tożsamość żądania co do przedmiotu rozstrzygnięcia. Samo bowiem określenie we wnioskach, iż wpis ma dotyczyć hipoteki kaucyjnej, nie powoduje jeszcze tożsamości tych wniosków.

W ocenie Sądu Okręgowego wierzyciel może w dwojaki sposób realizować swoje uprawnienie w zakresie ustanowienia hipoteki kaucyjnej, bądź przez zabezpieczenie hipoteką kaucyjną przymusową łącznie kwoty zasądzonej w nakazie wraz z skapitalizowanymi odsetkami ustawowymi określającymi maksymalną nieprzekraczalną wysokość zabezpieczenia, bądź dwiema hipotekami kaucyjnymi, tak jak w omawianym przypadku. Z istoty hipoteki kaucyjnej wynika bowiem, iż może być ona wpisana właśnie wtedy, gdy zabezpiecza wierzytelność o nieustalonej wysokości.

W skardze kasacyjnej dłużniczka zarzuciła naruszenie art. 102 ust. 1, art. 104 i art. 111 u.k.w. oraz art. 13 § 2 w zw. z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie wymaga rozważenia ocena zarzutu dalej idącego, mianowicie naruszenia powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata* – art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Nie budzi wątpliwości tożsamość podmiotowa w postępowaniu toczącym się wskutek pierwszego i drugiego wniosku wierzyciela (czyli tożsamość stron tych postępowań). W okolicznościach niniejszej sprawy nie występuje natomiast tożsamość przedmiotowa. Pierwszy wniosek z dnia 11 marca 2004 r. dotyczył wpisu hipoteki przymusowej (art. 109 § 1 u.k.w.) zabezpieczającej należność główną (80.000 zł) oraz odsetki i koszty postępowania. Ponieważ jednak podstawą wniosku był nieprawomocny nakaz zapłaty, referendarz Sądu Rejonowego dokonał wpisu przymusowej hipoteki kaucyjnej (art. 111 u.k.w.), zabezpieczającej należność główną do wysokości 80.000 zł oraz odsetki i koszty postępowania (bez oznaczenia wysokości). Wpis w części dotyczącej odsetek i kosztów postępowania został dokonany z oczywistym naruszeniem art. 104 u.k.w., dlatego Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 30 lipca 2004 r. trafnie oddalił wniosek w tej części. Nie można w tej sytuacji przyjąć, że kwestia zabezpieczenia odsetek i kosztów postępowania hipoteką kaucyjną została prawomocnie osądzona. Drugi natomiast wniosek dotyczył wpisu zabezpieczenia przymusową hipoteką kaucyjną odsetek i kosztów postępowania do kwoty 100.000

zł. Należy w związku z tym podkreślić, że wbrew temu, na co wskazano w skardze kasacyjnej, wierzyciel nie występował dwukrotnie o wpis hipoteki kaucyjnej obejmującej tę samą należność główną. Z treści drugiego wniosku wierzyciela o dokonanie wpisu wynika bowiem, że wniosek ten nie odnosił się do ponownego dokonania wpisu hipoteki dotyczącej należności głównej, lecz zabezpieczenia stale narastających odsetek (wierzyciel we wniosku podał, że w chwili występowania z wnioskiem wynoszą one około 65.000 zł, z czego można wnosić, że „awansem” wystąpił o wpis 100.000 zł, aby objąć nim nadal rosnące odsetki). We wniosku podkreślono, że nie dotyczy on jeszcze raz tej samej kwoty, ale „dalszych 100.000 zł”. W konkluzji należy zatem stwierdzić, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie zachodzi *res iudicata* w odniesieniu do zabezpieczenia przymusową hipoteką kaucyjną ani należności głównej, ani też odsetek bądź kosztów postępowania.

Ocena zarzutu naruszenia prawa materialnego wymaga rozstrzygnięcia, czy wierzyciel może określić wysokość kwoty, do której ustanowiona ma być hipoteka kaucyjna, w taki sposób, że przerastałaby ona należność wskazaną w treści tytułu, na podstawie którego następuje ustanowienie hipoteki przymusowej. Należy w związku z tym wyjaśnić, czy wniosek obejmujący odsetki i koszty jako należności współtworzące kwotę maksymalną, może być uwzględniony jedynie co do sumy należności głównej i kosztów (określonych wprost w tytule) oraz już powstałych, „skapitalizowanych” odsetek, czy też wierzyciel może samodzielnie określić kwotę, do której ma być ustanowiona hipoteka kaucyjna, nawet przekraczającą odsetki istniejące do dnia rozpoznania wniosku (tak jak w okolicznościach niniejszej sprawy, w której wierzyciel, przewidując brak zapłaty ze strony dłużniczki, wnioskował o ustanowienie hipoteki do kwoty znacznie wyższej niż kwota odsetek zaległych na dzień wystąpienia z wnioskiem, a nawet rozstrzygnięcia wniosku).

W postanowieniu z dnia 20 maja 1986 r., III CRN 86/86 (OSNC 1987, nr 9, poz. 139) Sąd Najwyższy stwierdził, że „zakres zabezpieczenia hipoteką przymusową, wpisaną na podstawie tymczasowego zarządzenia sądu, odsetek oraz kosztów postępowania określa odnoszący się do hipoteki kaucyjnej szczególny przepis art. 104 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147) w związku z art. 111 ustawy, a nie przepis art.

69 ustawy, dotyczący hipoteki w ogólności”. W świetle tego stanowiska, przytaczanego także w skardze kasacyjnej, art. 69 u.k.w. nie znajdowałby zastosowania, gdyż o zakresie zabezpieczenia hipoteką należności odsetkowych rozstrzygałby wyłącznie art. 104 u.k.w., zgodnie z którym „hipoteka kaucyjna zabezpiecza odsetki oraz koszty postępowania mieszczące się w sumie wymienionej we wpisie hipoteki”.

Przymusowa hipoteka kaucyjna nie tylko stanowi konsekwencję nieprawomocności nakazu zapłaty, na podstawie którego dokonano wpisu (art. 111 u.k.w.), ale jest związana także z nieustaleniem wysokości wierzytelności, co jest jedną z podstawowych cech hipoteki kaucyjnej (art. 102 ust. 1 u.k.w.). Wpis hipoteki może zatem obejmować nie tylko już powstałe i skapitalizowane odsetki, ale również wyższą kwotę, uwzględniającą możliwy wzrost odsetek po rozstrzygnięciu wniosku. Hipoteka przymusowa, o której mowa w art. 111 u.k.w., jest bowiem jednocześnie hipoteką kaucyjną, do której w konsekwencji stosuje się przepisy ogólne dotyczące takiej hipoteki. W szczególności więc należy wskazać na drugą cechę podstawową hipoteki kaucyjnej, którą jest zabezpieczenie wierzytelności do oznaczonej sumy najwyższej. Wpis hipoteki kaucyjnej nie decyduje o rzeczywistej wysokości należności z określonego stosunku prawnego, jednakże oznacza najwyższą sumę odpowiedzialności rzeczowej. Zapłacenie przeto przez właściciela nieruchomości sumy zabezpieczonej hipoteką kaucyjną powoduje wygaśnięcie wierzytelności z danego stosunku prawnego – w każdym razie w takim zakresie, w jakim wierzyciel może jej z tytułu wpisu tej hipoteki dochodzić z nieruchomości, a w konsekwencji pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki (orz. SN z dnia 2 maja 1960 r., 4. CR. 1028/59, OSPiKA 1962, nr 2, poz. 35).

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.